

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrultŪ 2. SIBIIŪ, 15 FEBRUARIU 1893. AnulŪ XXIV.

LIMBA MATERNĂ ÎN ȘCÓLELE NÓSTRE DE FETE.

PoporulŪ nostru mai cu seamă de o jumătate de seculŪ încóce, adecă de când s'a scăpatŪ de jugulŪ servitutei, a pusŪ mari silințe și pentru luminarea și cultura sa; și cu dreptŪ cuvântŪ președintele AsociaȚiunei nóstre, DlŪ G. BariȚiu, a apreȚiutŪ în cuvântulŪ seu dela deschiderea ultimei adunări generale din SibiiŪ jertfele cele mari, ce le-a adusŪ elŪ pe altarulŪ bisericei și școlei. Gimnasiile și seminariile nóstre preoȚesci și învăȚătoresci, cununa cea frumósă de școle primare superióre, și numérulŪ celŪ mare de școle elementare, înfiinȚate, înzestrate și perfecȚionate, aprópe tóte s'aŪ făcutŪ numai din sudórea poporului nostru, ba adeseori numai cu învingerea de greutăȚi neasceptate și chiar nejustificabile.

În timpulŪ mai recentŪ s'a datŪ atenȚiunea cuvenită și educaȚiunei și instrucȚiunei tinerimei de *sexulŪ femeescŪ*; și numérosele reuniuni femeesci, cari arŪ resăritŪ și resarŪ în tóte părȚile locuite de Români, și-aŪ luatŪ problema, a da școlelorŪ de fete totŪ sprijinulŪ posibilŪ materialŪ și moralŪ. Ear AsociaȚiunea transilvană, când cu încordarea tuturorŪ pute-rilorŪ sale a înfiinȚatŪ școla civilă de fete, și aceea o a înzestratŪ și cu internatŪ și cu probate puteri didactice, a făcutŪ unŪ pasŪ fórté însemnatŪ întru promovarea culturei poporului nostru. Pentrucă orŪ câtŪ de multe și bine îngrijite se fiă școlele nóstre de băieȚi, decă nu ne amŪ îngrijŪi totdeodată și pentru școle bune de fetiȚe, ostenelele nóstre arŪ remâne la calea jumătate și n'arŪ duce la scopulŪ doritŪ. ProgresulŪ

unui popor depinde de conlucrarea armonică și perfecționarea intelectuală și morală a ambelor sexe.

Urmându cu atențiune educațiunea și instrucțiunea, ce se dă fetițelor române în aceste școle, vedem un progres îmbucurătoriu în toate privințele; și acesta ne îndreptătește a spera, că școlele acestea vor umple o lacună din trecut, ce cu durere o simțim încă și astăzi, și vor contribui a se prepara poporului nostru un venitoriu mai fericit. De optspredece seculi femeea română e peștrătorea și păzitoarea cea credincioasă a limbei, moravurilor și virtuților strămoșesci în casa sa. Fără eroica mamă, carea mai bine va se jertfescă pre fiul său decât patria, Ștefan al Moldovei n'ar fi devenit mare; și fără Dómna Despina, carea când secă isvórele, cu fericire aduce Domnului Neagoi giuvaerele sale, ca se le vëndă și se zidescă mai departe, România n'arú poté privi astăzi cu atâta mulțemire spre curtea de Argeșú, capul de operă alú „meșterului Manole“, decorul edificielorú sale religiose. Dar totú asemenea de adevăratú e, că decă strămoșii nostri purtau mai multă grijă și de educațiunea ficelorú lorú, mulțime de tineri, înstrăinați prin căsătoriă de cătră neamulú lorú, arú sta și astăzi în fruntea lui.

Nu este scopulú acestorú șiruri, a intra în materialulú celú vastú, ce ni se presentă în privința educațiunei femeesci preste totú; ci voiu atinge aici numai o parte a îngrijirei, ce trebuie se avemú pentru această educațiune. Și această parte este *limba maternă*.

Toți pedagogii și bărbații de școlă suntu de acordú, că celú d'antăiu obiectú de învățământú, după doctrina religiunei, trebuie se fiă limba maternă. Și acesta nu o afirmă ei din zelú esageratú pentru naționalitatea lorú, ci din celú mai simplu motivú alú rațiunei, alú praxeí. În ce limbă vei vorbi cu scolarulú, decă nu în limba, ce o scie elú dela părinții sei, în deosebi dela mama sa? Cum 'i vei comunica învățatura, ce voiesci a-i da, din scrisú și cetitú, ba din toate obiectele de învățământú, decă nu vei scí lega cunoștințele, acestea de cuno-

scințele primitive, ce le aduce elū din casa părintescă? Așa dar mijlocul celū neapăratū de lipsă pentru totū învățământul scolarū este limba maternă a scolarului. Principiulū acesta are aceeași valóre pentru școlele de băieți și de fetițe; și cine arū desconsidera principiulū acesta, arū lucra, cu voiă orī fără voiă, nu la prosperarea, ci la înapoiarea și distrugerea școlei.

Dar nu numai unū mijlocū de comunicațiune între scolarū și învățatoriu este limba maternă, ci totdeodată o legătură a ambilorū cu poporulū, din care facū parte. Limba este expresiunea minții și inimei unui poporū; în ea se cuprinde și se conservă totū tesaurulū cugetărilorū și simțemintelorū lui. De aceea decă vomū a conserva, precum avemū sântă datorință, pre fetițele nōstre poporului nōstru, naționalității nōstre, avemū se îngrijimū încă din casa părintescă pentru crescerea, deprinderea și perfecționarea lorū în limba maternă; ear încâtū acēsta din cauze neîncungiurabile nu s'arū puté, se îngrijimū, ca ce a neglesū casa părintescă, se deplinēscă școla. Arū greși dar toți aceia, cari arū pretinde dela școlele nōstre de fetițe instrucțiune și desteritate în tōte obiectele de învățământū, dar arū desconsidera séū arū declará de prisosū studiulū limbei și literaturēi române, cari sūntū o parte atātū de însemnată a vieței sufletesci a acestorū școle. Viēta publică: catedra și amvonulū, taraba și atelierulū, tribuna și forulū, după ordinea nestrămutată a naturei, este partea bărbatului; casa și viēta familiară partea femeii. Se nu uitămū, că scolărița acēsta, carea percurge acum studiile prescrise, mâne poimâne va fi chiămată a fi soție, economă, mamă; și se ne punemū întrebarea, cum va corespunde ea acestorū datorințe, decă nu va purta pe buzele sale limba maternă, și nu va pestra în inima sa simpatia și iubirea cea mai intimă pentru neamulū seu? Așa dar limba maternă are se fiá unū primū obiectū de învățământū alū școlei de fetițe; și deodată cu cunoscința și esercitarea limbei materne, vorbite și scrise, elevelle conform etății și princeperei lorū, se guste și din

productele cele mai alese ale literaturii române, ca cu atât mai mult să se deprindă nu numai a vorbi și a scrie corect și frumos, ci și a cugeta și a simți curat românesc, a se cunoaște, a se simți, a se ști una cu poporul lor. Căci precum va fi casa părintească, în carea eleva s'a născut și a crescut; precum va fi școala, carea e chemată a nutri sufletul, și precum va fi iubirea ei către poporul seu, așa va fi și casa, ce într'un timp poate apropiată ea va fi chemată a întemeia! Ear precum va fi casa și familia, așa va fi și societatea și poporul.

Cât pentru învățarea *limbilor străine*, aceea într'un stat poliglot, precum e și patria noastră, nu poate lipsi. Învățarea acelor se face conform legilor existente, cari hotărăscu materialul și modul de a-l percurge. Din punct de vedere pedagogic învățarea și a altor limbi, pe lângă limba maternă, se recomandă atât cu privire la viața practică, unde elevele vor avea lipsă de ele, cât și din cauză că prin asemănarea limbilor se agerește mintea scolăriței, arătându-se părțile omogene și eterogene ale celor două limbi, de cari se ocupă. Dar nu e iertată, ca învățarea limbilor străine să se facă cu postpunerea și spre scăderea limbei materne. De asemenea nu e iertată, ca aceste limbi se fiă prea multe, ca cercetările gramaticale se între în specialități filologice, în istoria dezvoltării lor, formele antice etc., pentru care de altminterea, abstrăgându de toate celelalte, nici timpul de 3—4 ani nu ajunge; și cu un cuvânt se nu se facă din ele studiu academic limbistic, ci ca elevele să-și câștige cunoștințele de lipsă gramaticale, să se deprindă în conversațiune și să cunoască, după etatea și starea lor, cele mai bune produse literare ale acelor. Regula generală însă e, ca și la învățarea limbilor străine tonul fundamental totdeauna se fiă limba maternă, națională. Numai pe baza cea fermă și sănătoasă a naționalității ne vom pute rădica apoi treptat la înălțimile adevăratului cosmopolitism, care în fond e una cu idealul creștinismului, la acea perfecțiune omenescă în general, la care sântem chemați.

mați prin cuvântul Creatorului chiară dela începutul neamului nostru.

Aretându dar pe scurt, după îngustimea spațiului, de care dispunem, rolul și însemnătatea, ce trebuie se le aibă limba maternă ca obiect de învățământ și ca limba de conversațiune în școlile noastre de fete, dicem, că acest rol nu este unu ce silit, măiestrit, ci este celu natural, ce l'am adus cu noi în lume, de a fi și a rămâne deapănarea credincioși limbei și naționalității noastre, și această credință a o transpune și asupra următorilor nostri. Corect și frumos exprimă celebrul Schleiermacher ideea acesta, când dice: „Pentru dezvoltarea naționalității nu avem se facem nimic deosebit, decât ea există în generațiunea betrână, ci numai se o apermă de influență străină“.

Ear cumcă ea a existat și există în generațiunea betrână, dovédă este însăși limba noastră, dovédă însuși numele nostru.

Z. Boiu.

RESULTATULĂ ESAMENELORĂ SEMESTRALE ÎN ȘCOLELE DE FETIȚE CU INTERNATĂ.

Sibiiu, în Februarie.

Dela prima deschidere a școlilor de fete înființate de către Asociațiunea transilvană, între alte măsuri prevédute în *Planulă* de învățământ și în *Regulamentulă* internă ală institutului spre asigurarea unu progresu sănătos, se ținură și cu finea semestrului I. din anulă scolastică ecsamene din mai multe studii împuse prin legea de instrucțiune publică a țerei. Aceste ecsamene nu sântă publice ca cele din Iunie ală fiăcărui anul, ci se țină numai cu asistența directorului și a delegatului denumit de către Comitetă; ele însă sântă de regulă cu atâtă mai rigorose, pentruca corpulă didactică se fiă în stare de a precalcula după putință progresulă fiăcărui eleve de preste anulă întregă.

Esamenele semestrale s'au ținut astădată în 31 Ianuarie st. n. și au decurs cu rezultat mult mai bun, decât eram în drept să așteptăm în urmarea deselor absențe cauzate mai vârtos prin morburile și prin această eamnă furiasă.

Din conspectele oficiose transmise la Comitet se vede, că au fost înscrise în clasa I. civilă 16, în clasa II. 18, în clasa III. 19, în clasa IV. 16 eleve, în număr total din patru clase 69 eleve. La numărul acesta se adaugă 15 eleve înscrise pentru *cursul complementar*, definită și circumscrisă în §-ful din urmă al *statutului de organizare*; aceste eleve însă nu au fost supuse la examenul semestral, din cauză mai vârtosă că o parte din ele s'au înscris mai târziu decât cere legea, de unde progresul devine problematic; deci se cere ore-care timp, ca să se ajungă în studii. Unele puține frecventăză ca extraordinare ascultându numai anumite studii și deprindându-se în unele limbi din cele obligate ori facultative, uneori chiar și în limba maternă, pe care, deși născute din părinți români, o învață mai întâiu acum.

Destul că elevele înscrise în cele patru clase superioare și în cea complementară au fost în sem. I. al a. c. 84. Și fiindcă în același edificiu se află deschise și clasele elementare de fetițe, susținute de Reuniunea femeilor române din Sibiu, cu 20 eleve, așa numărul total al fetițelor din ambele școle scutite sub același acoperământ ajunse până astăzi la 104, una sută patru eleve.

Din aceste eleve 55 locuiesc în propriul internat sub imediata grijă și conducere a directoarei și ajutoarelor ei, pre când directorul conduce și supraveghează totu: școlă, internat și are se ție conferențe dese cu corpul didactic, despre al cărui rezultat înaintăză informațiile necesare la comitet.

Față cu numărul prezent al elevelor interne și externe, eamă mai ales reflectându la unele deprinderi ale secului femeiesc, de care educațiunea lor în vécule acesta abia mai pôte fi lipsită, dintre toate recerințele cea mai simțită este

din diverse puncte de vedere lipsa *de spațiu*, adică încă de unele încăperi.

Ne este cunoscută la toți, că după cassarea câtorva planuri intrate în 1885 la concurs în fine comitetul s'a decis pentru esecutarea unui plan de internat, în care se încapă cu totul 60 de eleve, nu numai pentru locuință, ci și pentru învățatură în școle, ca se nu fie necesitate a merge de alungul strădelor pe la alte școle, de care aici în Sibiu mai sânt câteva. Edificiul s'a ridicat întocmai după planul adoptat cu câteva corecturi arhitectonice. După puțină an de activitate și experiență a dat Ddeu Sântul ca se ne vedem înșelați în mod foarte plăcut în calculele noastre din 1884/5, încât adică numărul elevelor interne cu externe din ambele școle și din toate clasele trece peste 100.

Acastă cifră, adevărată cu matriculele școlilor, adusă în combinație cu alte institute înființate încă și în alte localități tot pentru eleve române, dau probă învederată, că necesitatea lor devine pe an ce merge tot mai simțită, precum și că acea convicție a părinților le este impusă de interesul lor bine înțeles.

Din statistica popoarelor Ungariei, ale Transilvaniei și Bucovinei se poate afla ușor, că numărul fetițelor române dintre 6 și 16 ani trece peste 400,000 (patru sute de mii). Legea și mintea noastră sănătoasă cere dela noi, ca se avem pretutindeni școle românești, la care se trimitem regulat și pre fetițele noastre, pentru-ca se și câștige cel puțin atâtea cunoștințe câte se propun în patru clase elementare. Tot așa însă pretinde un interes de ordine superioră, de care sânt pătrunși mai mulți părinți români de bună credință, că cel puțin 10% din 400,000 de fetițe române trebuie se fie instruite și educate în școle și institute înființate anume pentru clasele superioare ale societății omenesci, de care cu voia ori fără de voia noastră, se formează și la popoarele cele mai democratice pe o cale earăși firească; pentru-că precum facultățile spirituale ale omenilor sânt de o varietate nemăr-

ginită, așa și în averile materiale domnesce o diversitate uimitoare. Prin urmare cine are mult, acela și voiesce, poate să și sacrifice mult pentru instrucțiunea superioară a fiilor și ficelor sale, ceea-ce nici-decum nu însemnează a lucra în spirit aristocratic al feudalismului nesuferit, ci însemnează numai a tinde la o cultură cât se poate mai solidă a minții, a spiritului și la nobilitarea inimei, a simțimentelor morale-religioase, și prin acele calități a servi altora de model, de îndemn cătră perfecțiune, așa cum cere și Evangelia.

Acei cari cunosc mai de aproape starea materială a mai multor familii române din Ungaria, Transilvania și Bucovina, sînt de acea credință, că cel mai puțin de zece mii de familii se află în stare de a și da pe ficele lor la institute de frunte pentru educațiune; prin urmare că nu ar ajunge nici zece internate, precum este cel românesc din Sibiiu, pentru-ca se potă cuprinde pe toate ficele acelora.

În cât pentru internatul Asociațiunei transilvane, se pare că nu este prea departe timpul, în care proprietarii lui vor avea a se ocupa cu planul de a mai adauge o mică aripă la el. Causele, pentru cari va trebui să se întempele așa ceva, sînt cunoscute mai de aproape corpului didactic, precum și la câțiva alți protectori ai școlilor. Pentru astădată însă despre lărgirea încăperilor fiă de ajuns numai a o atinge ca pe o eventualitate a viitorului și a o lăsa în judecata dlor membrii ai Asociațiunei, cari cunosc acele vre-o patruzeci de încăperi ale internatului; tot așa însă le este cunoscut și planul nostru de învățămînt aprobat de cătră guvern așa precum îl votase Asociațiunea noastră; acel plan însă presupune sale și chilii neasemănate mai multe decât s'ar cere pentru tinerimea scolastică de sexul bărbătesc, precum: sale de prelegeri pentru toate clasele; sale spațioase ca dormitoare; sala pentru corepetițiuni, alta pentru desen și caligrafia; sala de gimnastică și de danț; sala pentru ecsamene și festivități; altă sală mare ca refectoriu (sală de mîncare), sala de scaldă; infirmăria; cinci chilii

pentru fortepiane séu și vióră, locuința directórei, a le profesórelor; cancelaria, camera de primitú óspeți înainte de intrare; bucătăria; spelătoria; suterane pentru lemne, legume și alte obiecte necesare la întreținerea elevelor și a personalului din lăuntru etc. A.

DIN LITERATURA POPORALĂ.

În urma concursului literarü publicatü de On. Comitetü alü Asociațiunei transilvane la 29 Decembre 1890 Nr. 292 aü intratü, între alte lucrări de specialitate, și unü numărü de colecțiunii de poesii, povesti ș. a. populare. Din acestea comitetulü în ședința dela 21 Augustü n. 1892 a *premiatü*, între altele, și unü manuscriptü intitulatü „Rugăciunea Maicei Précurate“ și „Povestea Maicei Precestil“, și colectantele acelorä, după deschiderea plicului sigilatü, s'a aflatü că este p. t. dlü *Titu Budiu*, Vicariu foraneu din Maramureșü. Credemü de interesü deosebitü, a da publicității ceva și din literatura poporală a frațilorü nostri din patria lui Dragoșü, și facemü së urmeze aici cele dönë piese menționate, pe câtü se póte, după testulü originalü.

I. Rugăciune cãtră sfânta Maică Preacurată.

Eu më rogü ție sfânta lumii, și de postü, cădelnița lui Christosü, cum se rógă 99 de robí în 99 de temniți, cu gurile căscate, cu inimele plecate, cãtră Sânta Maică précurată, dù și rugăciunea mea la maica domnului, că nu-í altă ajutătóre, necí altă mângăitóre, fără singurä maica lui Dđeu.

Eu më rogü, cum se rógă 99 de di-eci (diac = cantor) în 99 de biserici, la 99 de itrose, din 99 de ciaslove; cum primesci ruga acelorä și pentru ruga acelorä, primescé Dómne și a le mele, aceste puținele!

Eu éráși më rogü, cum se rógă 99 de preoți, în 99 de Dumineci, la 99 de sluşbe (liturgie), cu 99 de evanghelii deschise, cu 99 de luminí aprinse, cum primesci Dómne ruga acelorä și

pentru ruga aceloră primesce și ale mele, este (= aceste) puținele, și spre ce mă rogă îmi ajută!

Și éráși mă rogă, cum se rógă 99 de călugări, în 99 de mănăstiri, la 99 de altare în 99 de Domineci, cu 99 făclii aprinse, cu inimile plecate, cu gurile căscate, din cărțile deschise, cu slovele întraurite, cu sufletele umilite. Cum primesci Dómne ruga aceloră, primesce-mi Dómne și a le mele, este puținele, și spre ce mă rogă ajută-mi, și Maica précurată se se róge la Fiiulú seu, și fiulú seu la dlú Dđeu, se-mi audă graiulú meu.

Eu éráși mă rogă, ca 99 de călugărițe, în 99 de chiliuțe, cu cărțile deschise, cu luminile aprinse, cu gurile căscate, cu inimile plecate, cu sufletele înălțate cătră tine Sântă Maică Précurată. Cum primesci ruga aceloră, și pentru ruga aceloră, primesce-mi dómne și sfântă Maică Précurată și pe ale mele este puținele, că mă rogă la sfânta Maica précurată, și ea se se róge la fiulú seu, și fiulú seu la dlú Dđeu, se-mi audă graiulú meu.

Éráși mă rogă, cum se rógă rugătorii în lume, preste lume, în tus-patru cornuri de lume. Ca ruga aceloră și pentru ruga aceloră primesce Dómne și a le mele este puținele.

Eu mă rogă, cum se rógă 99 de sichastri în mijloculú Ierusalimulú, la cununa sóreluí. Pentru ruga aceloră și cu ruga aceloră ajută-mi și mie, spre ce mă rogă!

Și earăși mă rogă, cum se rógă 99 de sichastrițe, în 99 de sichastrie, cu inimile plecate, cu gurile căscate, cu sufletele înălțate, cătră tine sfântă Maică Précurată. Ajută mie spre ce mă rogă ție, că n'amú alta ajutátore de grabă, neci alta mângăítore bună, ci numai pre tine maica Dluí. Pentru ruga celorú buní, ajută-mi și mie spre ce me rogă. Amin!

Nota. Acésta rugăciune o dicú 7 babe betráne de 70 de aní, cari suntu curate și trecute din cele lumesci. Cere-monia se face pentru indiviđi, ce pátimescú de morburí mari și îndelungate. Acele 7 betráne se adună în casa pacientulú

Duminecă séra, când cinézá cu tóte la olaltă, apoi după cină ȃicú rugăciunea tóte deodată în genunchi.

După finirea rugăciunei dormú în acea casă până dimineța, când de nou ȃicú rugăciunea la o laltă, fără a mânca ceva. Luní tótă ȃiua fără a lucra altceva, ȃicú acesta rugăciune în genunchie. Asemenea facú și Marți diminéța înainte de prândú. Decumvá sânt betrânele în putere, mergú Marța la Sfânta Liturgia, ce se servește întru mângăierea celui ce suferé.

Cuvintele dela începutul rugăciunei se reciteză despre tóte ȃilele septemânei, cu acelú adausú că: despre Mercuri se ȃice „sfântă Mercurea, cronica pământului“, despre Joi sfântă Joie, sobornica lui Christosú, despre Vineri „sfântă vinerea ângeréscă“, cea de Sâmbăta „ângeréscă și dumnezeéscă“ și „sfânta Duminecă, dómna ȃilelorú, începeluica septemânilorú“.

Babele, cari ținú acestú ajunú, sântú puse sub controlă fórte aspră, ca se țină ceremonia regulatú.

Tradițiunea acestei rugăciuni și postú spune, că le aú inventatú robii cei din temnițe, cărora le-a părutú reu de cele făcute și aú doritú adevérata iertare a pecatelorú. Poporulú istoriscesce, că mulți ómení, cari aú ținutú acestú postú séu aú plătitú se li se țină, aú fostú mântuiți de suferințe.

Poporulú numesce acésta ceremonie „Postulú Preacestei“.

II. Cum finescú, unii betrání din Maramurésú rugaciunile.

„Feresce-me Dómne de ciomă, de fómete, de tunú, de fulgerú, de țeri străine, de limbí págâne, de omú cu ȃilele a mână; feresce-me dómne de cârșcarea dințilorú, de vapaia focului, de iadulú celú întunecosú, de draculú celú vicleanú. — Értă Dómne pécatele tatei și a mamei, a frați și a surori, a uncheși, a mătuși, a moși, a móșe, a strămoși, a strămoșie, până a șeptea viță și semință; értă-mí Dómne și a le mele, câte le-amú făcutú din sfântulú teu botezú, până în sfânta ȃi de astăȃi. Tóte le értă Dómne, ca unú bunú și de ómení iubitoriú.

III. Povestea Maicei Précurate.

Se luà Maică Précurată, scârbită și supêrată, cu ar-changelulú Michailú, și petrunși de supêrare, aú luatú o secure mare și s'aú dusú prin lumea mare, și prin pădurea mare și aú tăiatú lemnú mare și aú făcutú o mănăstire mare, mare, cu 9 uși, cu 9 altare, cu ferestile spre sóre. Și aú luatú carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă, și aú cetitú și aú procetitú, toți sfântii i-aú pomenitú, pre toți sfinții lui Dđeu i-aú găsitú, numai pre fiulú ei și alú lui Dđeu nu l'a găsitú. Ea de acoloa s'a luatú, fețe albe dăruindú, cosițe galbene despletindú, și s'a dusú până în muntele Tavorulú și a ședutú acolo 3 đile și 3 nopti, multú s'a tânguitú, multú s'a necăjitú, multú a plánsú, multú a cetitú. La trei đile a vêdutú unú nuorú grosú, unú nuorú mániosú, unú nuorú ca de bolovanú, în carele venia sfântulú Ioanú. Maica sfântă a strigatú odată cu inima sfășiată: „Dórá Tu esci acolo fiulú meu și fiulú lui Dđeu?“ „Ba eu nu sântú elú, că-'sú cu multú mai mititelú. Eu sântú Ioanú, sfântú Ioanú, mergú pre nuorú de bolovanú, până la Ierusalimú, totú în plánsuri și suspinú.“ Maica Domnului încá se luà, se duse cătră Ierusalimú, cătră locul de suspinú, totú prin holde de pelinú, pe unú dëmbuțiu ascuțitú, câtú o dungă de cuțitú, fețe albe dăruindú, cosițe galbene despletindú, lacrimi ca bobulú versândú, de măscate (mar) ca bobulú, de înfocate ca foculú.

Ea în cale s'a întálnitú, cu unú meșterú de ferú vestitú, și pre elú l'a întreatú, cu jele și cu bănatú: „Tu meșterú de fierú vestitú, pe unde ai călătoritú, cu fiulú meu nu te ai întálnitú, n'ai vêdutú pe fiulú meu, pe fiulú lui Dđeu, pe izbăvitoriulú teu?“ „Sfântă Maică! eu l'amú vêdutú, la dușmanii lui a cădutú, și ei tare laú bătutú, eu cuie de fierú i-amú făcutú, ei pe cruce l'a bătutú, cu cuiele l'aú împunsú, până sângele i-a cursú. Ei aú đisú se-l facú cuie mari, câtú de tari. Eu amú făcutú cuiele câtú de mititele, câtú de suptirele, se nu-'lú póta restigni cu ele.“

„Fiă-ți lucrul mic și plata mare, se dai odată cu cio-canul și se capeți banul!“

Ea érá s'a luatú, cu mare jele, cu mare bănatú, multú a călătoritú, multú s'a necăjitú, multú a alergatú, multe lacremi a vërsatú, până ce s'a întâlnitú cu unú meșterú de lemnú vestitú, cătră elú așa a grăitú: „Bună ziua, meșterú de lemnú!“ „Milă se aflú la Maica Précurata! Ce plângi Maică précurată, pentru ce esti supërată?“

„Luat'amú carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă și amú cetitú și amú procetitú, toți sântii lui Dđeu i-amú găsitú, numai pe fiulú meu, pe fiulú lui Dđeu nicăiri nu-lú aflú eu.“

Meșterulú de lemnăritú suspinândú așa a grăitú: „Eu tocma dela elú amú venitú, că acolo amú măestritú, cruce de bradú i-amú cioplitú, jidovii și păgânii pre ea l'aú restignitú. Elú a încăputú pe mână păgână, l'a bătutú fără de vină. A încăputú pe mânurii jidovesci, pe mânurii păgănesci. Mie mi-aú poruncitú păgânii cu greu cuvëntú, se-l facú cruce ușorea, cruce mititea, se pótă eși în susú la dealú cu ea; eu de aceea o-amú făcutú mai mare și mai grea, c'amú gânditú și amú socotitú, că vor duce-o ei și s'orú osteni și pe elú nu l'orú restigni. Ei crucea nu i-au dusú, ce pe spatele lui o aú pusú, și l'aú scosú cu crucea la delú în susú, și multú l'aú căsnitú și multú l'aú truditú, și sânge a asudatú, de 7 orii sub cruce a picatú, și eu reu m'amú supëratú pentru-ce n'amú ascultatú, porunca păgănilorú, ce mi-a datú!“

„Fi-ți-ar lucrulú mare și plata mică, se nu căștigii mai nimică, se lucrú cu anulú, se nu capeți banulú!“!

Ea de acolo s'a luatú și tare s'a supëratú și inultú s'a truditú, multú drumú a călătoritú, și pe altú delú ascuțitú ca o dungă de cuțitú, cu o bróscă s'a întâlnitú, cu jele cătră ea a grăitú: „Bună ziua, bróscă țestósă!“ — „Mângăiere, Maică sfântă și cea mai milósă! Sfântă Maică preacurată, pentru ce esti supërată? Ce plângi, ce te tânguesci? de ce pricină te grăbesci?“ — „Cum n'oiú plânge, cum nu m'oiú tângui, c'amú

luatü carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă, și amü cetitü și amü procetitü, toți sfinții lui Ddeu i-amü găsitü, în cărți toți s'au pomienitü, numai fiulü meu, fiulü lui Ddeu nicăiri nu-i pomienitü, nicăiri nu l'amü găsitü, ori și câtü amü procetitü, ori și câtü m'amü necăjitü; m'am tälnitü cu sfântulü Ioanü, pe unü nuorü de bolovanü, și acela cătră mine a disü, că jidovii pre fiulü meu l'au prinsü, tare chinitul'au și tare batjocoritul'au, cunună de spinii pe capü pusui-au cu funii gröse bätutul'au, pe cruce restignitul'au. Eu tare m'amü supëratü pentru fiulü luminatü, cătră Ierusalimü amü plecatü și acum tare me păzescü (grăbescü) cu fiulü meu se vorbescü, pe elü tare se'lü jelescü, că-l căsnesce neamulü jidovescü“.

„Nu plänge maică sfântă Précurată, nu fi tare supërată, că și eu amü avutü 7 fiuței într'o baltă, și a venitü o rótă forforată, și pe toți i-a călcatü odată, numai unulü mi-a remasü din 7 fii, și eü cu acelü unulü më mângăi, amü unü Toma tominocü, calcă în bosuiocü“. Maica sfântă a statü în locü, și a disü cătră bróscă se chime pre tominocü. „Tomă tominóce, vin'o până 'ncóce, dar calcă în bosuióce, că la ochii estii ca tolgerile, la capü ca felderele (merța) și îi-sü picioarele ca reschitórele, și a-i urechi ca nesce frunđe de curechiu. — Tomo torminóce, calcă în busuióce și vină mai încóce! Toma tominocü, calcă în busuiocü. Maică sfântă se nu mi te deóta (deochie), se mori ca frații tei sub rótă“. Maică sfântă l'a zăritü pe acelü broscoiu mare și uritü, ce venia prin érbă cătră dënsa căräindü, și cumü a auđitü pe béta bróscă descântändü, a ríde a zimbitü și o lécă s'a mai liniscitü, cătră bróscă a grăitü:

„Peri-uai (perire-ai) în isvóre și nu te-ai împuți, ómenilorü de tine scârbă nu le-arü fi! Trăi-uoii (trăireaii) în fântână și pentr'a- ceea apa totü se fie bună, trăi-uai în isvóre și ómenii rarü se te omóre! că pentru fiulü teu m'amü mângăiatü și eu în necasulü meu“.

Maica sfântă érá s'a luatü, și deacolo a plecatü, fețe albe dăruindü, cosiție galbene despletindü, lacrimi ca bobulü

versându, după fiul suspinându. Nu multă a călătorit, la Calvaria *) a sosit, pe fiul seu l'a găsit, cu doi tâlhari restignit, de Jidovi hulit, de păgâni batjocorit, de pretinii lui părăsit, și ea mai tare s'a necăjit, mai tare s'a tânguit! Cătră fiul a grăit, cum l'a vădit restignit: „O fiul meu și fiul lui Ddeu, me ciudesc (me mir), cum de te-ai lăsat, fără lécă de pecat, și Jidovi te-au batjocorit, păgâni te-au restignit, pre tine fiul cel adevărat cu tâlharii te-au asemenat“. Isus de pe cruce a grăit, cu grai tare liniscit: „Eu aicea pătimesc, lumea se o mântuiesc. Nu pătimesc pentru mine, nici pătimesc pentru tine, ci pentrucă tatăl cel sfânt așa a voit, și eu voia lui o amă împlinit. El pe mine m'a întărit și tôte relele ușor le-am suferit. Nu fi dară maică supărată, că necasurile mele amuși (acuși) mi se gată“.

Atunci capul și l'a plecat și sufletul tatălui seu l'a dat. Maria cu Iosif de pe cruce l'a loat, în giolgiu curat l'a înfășurat, cu mândre vorbe l'a cântat, în grópă nouă l'a aședat, cu un om din Ierusalim, ce la chiebat Nicodim, mare pétră pe morment a resturnat. Trei zile în morment a stat fiul cel sfânt și luminat pentru al omenilor pecat. Jiđii cātane la grópă au aședat, cu porunca dela împărat. Cātanele tare l'au străjuit, până trei zile s'au plinit, și atunci fiul cel luminat, din grópă érá s'a sculat și a mântuit lumea de pecat. Maica sfântă s'a bucurat, tôte durerile le a uitat, ómenilor un sfat li-a dat, că cine a dice povestea ei, mai ales dntre femei, cu mult bine le-a resplăti, de multe rele le-a mântui, și prunci lor cu noroc vor fi, pe maica sfântă de o vor pomeni; séra culcându-se, diminéța sculându-se, de mâna dréptă i va lua, la mândre mese i va purta, pe la mândre mese întinse, cu mândre făclii aprinse, și pe la înflorite burete, ca Ddeu se ne ierte. — Dar cine nu o va pomeni, povestea ei nu o va sci, de mân'a stângă 'lă va lua, pe slabe locuri 'lă va porta, pe la mese neașternute, pe la

*) Se pare a fi corectură de cărturar, nefind îndatinat poporul român cu acest nume.

păhare neumplute, pe la mesele neîntinse, pe la făcliile neaprinse și pe la neînflorite burete, ca Ddeu se nu'lă ierte!

Nota. În poporū este lătită credința, că pecurariulū, care va dice această poveste în tótă séra și deminéța de cândū se mârlescū oile și până-ce fată, între mielușei va avea unulū nesdravenū, carele va umbla totū în fruntea oilorū. E de însemnatū, că pe mielulū nesdravenū 'lū va cunoșce singurū numai pecurariulū, care a đisū rŭgăciunea, adecă povestea Maicei Preciste. Mielulū acela spune pecurariulū cāte primejdū vorū trece în acelū anū preste oi și alte lucruri marī i mai spune, dar numai la cāntătorī în nóptea de crăciunū și în nóptea de pasci, când e deschisū ceriulū.

Asemenea va avea și acea muiere fiu nesdravanū, care va dice povestea acésta cu tótă inima, ca se fie primită.

Povestea acésta e primită numai dela acei inși, carī aū fostū holtei curați și fete curate. *Titu Budiu.*

RISIPIREA IERUSALIMULUI, SCÓSĂ DIN CARTEA LUI IOSIFŪ FLAVIU, DE IOANŪ BARACŪ.

(Studiu din istoria literaturii române).

(Urmare și fine).

Cântarea IV.

Dela începutū până la pag. 119: „Aceste đise cuvinte“ ș. c. I. la Flaviu c. IV. c. I. Comparațiunea de pe pag. 114 dela Baracū nu se afă la Flaviu.

Ocuparea muntelū Itaburiu (Baracū nota pag. 119—120). Flaviu IV. c. II. Ocuparea cetății Gamala, unde eră Chares, conducătorulū Iudeilorū, Baracū pag. 119—122 fine = Flaviu c. IV. c. III. Diferință este numai întru atāta, întru câtū Flaviu dice, că nici unū locitorū n'a rămasū neucisū de Romani afară de 2 muieri, carī s'aū ascunsū, pe cândū Baracū scrie în generalū, că Romaniū pedepsescū cu mórte pe Iudei celi cerbicoși.

Baracū pag. 123 supunerea cetății Giscala până la pag. 134, unde dice:

„Întorcă-se pecătosulū

Să-și ia dela elū folosulū = Fl. IV. c. IV.

Despre cele ce se petrecū în Ierusalimū, aflându-și acolo refugiu Ioanū de Giscala, Baracū pag. 134 = Flaviu IV c. V.

Cântarea V.

Tóte cele ce le espune Baracū pe pag. 143—152, firesce mai pe largū la Flaviu c. IV. c. V. Despre chiámarea Iudeilorū în ajutoriu Baracū pag. 152—157, ear Flaviu c. IV c. VI—VII. și firesce și aici mai pe largū: că aū fostū trāmiși la Idumei doī soli cu o epistolă etc. și alte lucruri de puțină importanță.

Despre crudelitāțile sevrișite de Zeloți și Idumei Baracū pag. 156—157 și despre retragerea Idumeilorū, precum și nota de pe pag. 156 și 157 = Flaviu c. V. c. I.

Baracū pag. 158—160 incl. și nota despre Placidus = Flaviu V. c. III. Baracū pag. 161 „Și decă trecū o érnă“ etc. chiar ca la Flaviu c. V. c. IV. numai câtū Flaviu amintesce ocuparea mai multorū cetăți mai micī până ajunge la Ierichon (c. V. c. IV) și descrierea Ierichonulū.

Dela pag. 162: „Vespasianū cât sosese,

La Ierichon isbāndesce“ etc. = Fl. V. c. VI.

Scāparea ca a lui Lotū (pag. 162) nu este la Flaviu. Cele espuse de Baracū până la 165 escl. = Flaviu V. c. VI.

Baracū pag. 165: Indemnarea Iudeilorū din partea lui Simonū la rescólă = Flaviu V. IX; VI c. I.

Cântarea VI.

Începutulū = Flaviu VI. c. II. Baracū pe pag. 181.

„Tit apoi când 'i trāmite

La cele neisprāvite

Șanțuri să le isprāvescă

Și bine să se gătescă“

cam în acestū înțelesū termină și Flaviu c. III. din c. VI., firesce firulū evenimentelorū nu diferă la Baracū de alū lui Flaviu, numai în privința aceea, că e mai specialū și mai clarū la Flaviu decâtū la Baracū.

Despre măcelul întemplat cu ocaziunea sărbătorii azimelor (Baracü pag. 182 = Flaviu VI. c. IV. Continuarea enarării faptelor Baracü 183 ș. c. I. = Flaviu VI. c. V.) Descrierii Ierusalimului espuse de Flaviu (c. VI. c. VI) corespunde nota lui Baracü de pe pag. 186 și nota de pe pag. 187 și 188. Despre ocuparea părții nordice a Ierusalimului n. Acra și Bezetha Baracü pag. 187—191 Flaviu c. VI., VIII și X. Însă numai faptul — ideea — e împrumutată dela Flaviu, ér predarea, elocuțiunea diferă de a lui Flaviu.

Cele espuse de Baracü pe pag. 191—196 = Flaviu c. VI. c. XI. Ací Baracü imiteză pe Flaviu chiar servilü în unele locuri așa s. e. pag. 194 v. 1 și 2 de sus, v. 2 de jos etc.

Baracü pag. 197—200 = Flaviu VI. c. XIV. Nota lui B. de pe pag. 199—200 = Flaviu VI. c. XV. Baracü pag. 200 = Fl. VI c. XVI. Nota de pe pag. 200—201 o espunne Flaviu totü în acestü capü.

Cântarea VII.

Dela începutü până la pag. 204:

„Ca cela ce cu virtute
Și-au făcutü lucruri vedute

la Flaviu c. VII. c. I. De aici și până la pag. 205.

„Lă Antonia cetate
O sfărmă și o bate

corespunde tecstului dela Flaviu c. VII. c. II. Apoi până la pag. 208, unde cetimü:

„Nu voiü fi spre stricare
Acestorü sante altare“

(= Flaviu c. VII. c. IV finea).

Hotărirea venită dela ceriü, amintită de Baracü pag. 209—210, nu se află la Flaviu.

Despre fómete (pag 210—211) Baracü espune pas de pas după cum aflămü și la Flaviu VII. c. VII, deși se repetéză unele locuri s. e. pag. 211 v. 1 și 2 de susü (cfr. pag. 20 v. 3—4 de susü).

Despre faptulü omoririi unui fiu din partea mamei spre a-lü mânca cetimü la Baracü pag. 211—219, ér la Flaviu

c. VII. c. VIII. ba încă chiar înțelesul cuvintelor rostite de mamă către fiu (pag. 216—217) coincide cu cele scrise de Flaviu la l. c.

Totă asemenea cuvintele exclamate de Tit (Baracū pag. 219—220), ér Flaviu l. c.

Despre asediarea bisericeii din Ierusalimū Baracū pag. 221 și urm., ér Flaviu VII. c. IX, dar firesce multū mai specialū, mai pe largū.

Ear exclamarea lui Tit de pe pag. 227 nu este la Flaviu. Totū asemenea lipsescū dela Flaviu comparațiunile dela pag. 205, 215 și 218 (cu leulū, tigrulū și éră cu leulū).

Cântarea VIII.

Cele dela Baracū pag. 229 nu se află la Flaviu, dar espune Flaviu (VII. c. X). că Tit a opritū pe ostași de a derima biserica, inse ura față de Iudei și pofta de căscigū (deóre-ce credeau, că în lăuntrulū bisericeii va fi plinū de banī), a învinsū (cfr. Baracū pag. 235).

Urméză apoi firulū istoricū, care se începe cu aprinderea porților (Baracū pag. 230 = Fl. VII. c. X).

Încheierea c. X dela Flaviu o aflămū la Baracū în nota de pe pag. 240.

Baracū pag. 231 „A II și se adună etc. până la 232 :
„Sē nedăjduescū în sine
De scăpare și de bine
= Flaviu. VII c. XI.

Pređicerile (profetirea) din semne, că se va derima Ierusalimulū, B. pag. 238—240 Nota = Flaviu VII. XII.

Afacerea lui Titū cu preoții și cuvântarea aceluia: Baracū pag. 241—242 = Fl. VII. c. XIII.

Baracū pag. 243: Iudeii nu primescū ofertulū făcutū de Tit = Flaviu, VII, XIV. În c. XIV Flaviu espune ce are Baracū pag. 243 „Tit care într'alte gânduri“ etc. până josū și nota acestuia de pe pag. 246.

Despre Acra : Baracü 244 = Flaviu VII. c. XVI, apoi despre Sion. ş. c. l. până la pag. 248 = Flaviu VII c. XVI, cu puţină diferenţă, aşa ş. e. Baracü pag. 247 :

„Nici unü sufletü nu remâne
Neucisü de mâni păgâne“,

ceea-ce e în contradicere cu cele de mai josü scrise de elü însuşü :

„Ciređi de robü făcându-ı
În cătuşü de ferü bătându-ı
Unü vânduți, alții în lanțuri
S'aü pusü la muncă la şanțuri.

Dar evidentü în contradicere cu cele afirmate de Baracü mai susü suntü cuvintele lui Flaviu : „Tit pe cea mai mare parte dintre prizoneri i-a distribuitü prin provincie“.

Baracü pag. 248 nota (numărulü morțilorü) = Flaviu VII. c. XVII.

Sörtea lui Simeonü și Ioanü, pomeniți de Baracü pag. 245 și despre fundamentala nimicire a Ierusalimului, amintită la Baracü pag. 250, cetimü la Flaviu VII c. XVII, și anume, că Simeonü a fostü cruțatü și pusü între tinerii, cari aveaü se figuréze cu ocasiunea triumfulü lui Titü, ear Ioanü a fostü condamnatü la servitute pe viețä.

Nota lui Baracü de pe pag. 250 = Flaviu VII. c. XVIII. Baracü pag. 251 : „Tit resboiulü sevêrsindu-și

Toți vitejiü dăruindu-și“

đice, dar Flaviu VII c. XIX espune specialü, în ce aü constatü dăruirile și anume : „lauda publică, provocându pe nume pe fiă-care ostaş, carele se distinse în decursulü resbelului, le donă coróne de aurü, decorațiuni de argintü etc. Dispuse a se distribui între ostași pređile luate, cari constaü din aurü, argintü, vestminte prețiose etc.“, apoi sacrificiu de mulțămită adusü deului Marte Baracü pag. 251, érá la Flaviu se face amintire de jertfă pentru învingere. Decă se simția Baracü chiămatü în servițulü muselorü — eu așa credü, că förte potrivitü materialü de cântatü i oferia distingerea ostașilorü pentru eroismulü manifestatü — lucru cântatü atât de desü de poetii anticü —

poetulă nostru însă se mulțamește a exprima acestu lucru cu unu singuru vers.

Despre plecarea lui Tit la Caesarea și despre cele lucrute acolo: Baracū pag. 251—253 = Flaviu VII c. XX.

Baracū pag. 252 nota referitoare la numărul morților, Flaviu VII. XX.

Primirea lui Tit: B. pag. 253 = Flaviu VII. c. XXII, dar firesce mai specialu (în unu cap), însă totodată și mai bine, mai claru, mai înfrumșețatu, decâtu la Baracū. Nu eră reu, decât Baracū și lua ostenela a cânta seú mai bine a espune decursul primirii — luându de basă și aici câte o idee dela Flaviu, carele întru adevărú dá unu coloritú poeticú descrierii triumfulu primitu de Titu din partea regelui Parților Vologesus, împreună cu o coronă de aurú (Flaviu VII c. XXIV), pentrucă a învinsu pe Iudei vrându a demonstra, că Titu învingându pe Iudei, a făcutu o faptă plăcută lui Ddeú și de multu dorită de ómení.

Baracū pag. 253: Trimfulu lui Tit, ș. c. l. până la finea c. VIII ér Flaviu VII. c. XXIV dar fórte minunatu și plăcutu. La Flaviu nu se face amintire de Ápolo, ci numai în generalu se dice, că odórele bis. din Ierusalimú au fostú întrebuințate după cum eră obiceiul la ei.

Baracū nota pag. 255 = Flaviu VII. c. XXV Erodionulú, Massada c. XXVIII; închiderea bis. Onia c. XXX.

Cântarea IX.

Rescôla și domolirea Evreilor sub domnirea lui Traianu nu o aflămú în opulú lui Flaviu, ci la Dio Cassius (Historia Romana liber LXVIII.) și anume: Traianus l. XIV 32, unde se espunú tirániile efeptuite de Andrei (unu Iudeu) față de Greci și Romani în Cyrene și jur și de Artemiu în Cypru, cari însă au fostú supuși de Lusiu, conducătoriulú lui Traianu (Baracū pag. 271 nota și 272 nota), éră rescôla și domolirea ei în vers. dela 271—275.

Cele întimplate sub Hadrianu (Baracū nota pag. 276 = Dio Cassius lib LXIX, 12), și Baracū în vers. pag. 276.

Baracü pag. 279 (numărul devastărilor) = Dio Cassius lib. LXIX 14. Baracü pag. 289 Nota comunicată dela Ammianü Marcellin, și anume din opulă : rerum gestarum libri, și anume din I. XXIII, ér nu din XXIV, precumü ñice Baracü consună cu originalulü.

II.

Din cele espuse până aici este evidentü, că Baracü și-a alesü de subiectü alü scrierii din cestiune o acțiune eroică, interesantă și memorabilă.

Ceea-ce dă acestei scrieri, resp. resbelulü judaic alü lui Iosifü Flaviu caracter eroicü, sünü desele probe de curagiu, doveditü cu ocasiunea luptelorü portate din partea Iudeilorü pentru căscigarea independenței, — pentru scóterea de sub domnirea Romanilorü. Revóltele Iudeilorü au fostü suprimate în mai multe rënduri, și Iudeii tractați din partea Romanilorü precum pretindea cerbicoșia lorü și întrebuiñarea tuturorü apucăturilorü înșelătorești aplicate de ei în decursulü resbelulü pentru perderea și nimicirea Romanilorü. În istoria poporulü evreescü acestü resbelü este înregistratü ca uniculü, din care transpiră în totă lumina eroismulü acestui poporü — unü eroismü ca și carele nu a fostü doveditü acestü poporü, până atunci, — dară nici de atunci încóce.

Memorabilü se póte numi întru atâta, întru câtü în urma lui (a resbelulü judaic) statulü cu caracterü evreescü înce-téză de a mai esista.

Înteressantü înse ni se presintă acestü obiectü întru atâta, întru câtü Baracü scie se aducă în legătură derimarea Ierusalimulü — și cu acésta căderea imperiulü jidovescü — cu restignirea Mântuitoriulü, afirmândü astfelü credința, ce domnesce și astăzi în poporü, că risipirea Ierusalimulü și împra-sciarea Jidovilorü pe totă suprafata pământulü este dreptü pedépsă trämisă dela Ddeu pentru restignirea Fiulü seu din partea Iudeilorü.

Luândü dar de basă definiñiunea epopeei; „povestirea în versuri a unei acțiunii eroice, interesante și memorabile“,

constată, că „Risipirea Ierusalimului“ este de a se numera între epopei.

Însă pentru a o numera la acest gen de produse literare trebuie să vedem, întru câtă corespunde cerințelor speciale ale unei epopei. Și anume aici sînt de a se lua în considerare:

1. calitățile acțiunii epice; 2. persoanele care participă la acțiune; 3. planul (forma) acțiunii și 4. stilul.

1. Între calitățile acțiunii epice este de a se considera a) unitatea acțiunii, adică: însușirea de a fi una și aceeași dela începutul până la finea epopei — care o aflăm spusă de regulă la început în câteva cuvinte, ca s. e. la Homer (Iliada I. 1) în cuv. *Μῆνιν ἄειδε, θεά, Ἰηληιά δ'εὼ Ἀχιλλῆος* = séu Odisea (I. 1): „*Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη.*“

Séu la Vergiliu în Aeneidă (I):

Arma virumque cano Troiae, qui primum ab oris
 Italiam fato profugus Laviniaque venit
 Litora . . . . .

Cu aceste ne întîlnim și la Baracă pag. 2.

„Versă-mi din ceriuri Christose
 Mila ta cea mîngăioasă
 Preste duchul meu se învătă
 A cântărilor frumșeță
 Se pôtă cânta cu jale
 Perirea cetății tale“,

Și precum în Iliadă „Mănia lui Achile“, în Odisee „Suferițele lui Odiseu“, în Aeneida lui Vergiliu: „Sosirea și stabilirea lui Aenea în Italia“ sînt ideile conducătoare, — firul, pe lângă care sînt grupate toate episodele, — așa și la Baracă: Perirea (risipirea) cetății Ierusalimului“ este ideea fundamentală.

b) A doua calitate a acțiunii epice este întregimea, care constă în aceea, ca acțiunea să formeze un *tot estetic*, de o întindere completă cu începutul, mijlocul și sfîrșitul sau propriu bine determinat. În începută au să fiă espuse cauzele,

cară aă provocată și condusă acțiunea. Aceste cauze le aflăm la Baracü, și anume în desele rescöle, cară aă avută de urmare resbelulü terminatü cu risipirea Ierusalimulü, trämisä dela Dđeu ca pedepsä pentru restignirea lui Isusü Christosü. În mijloculü acțiunei aă locü greutățile, ce le întimpină eroulü, și luptele lui întru învingerea acestorü greutateți. Ca erou în „Risipirea Ierusalimulü“ figurözä împëratulü Tit, carele are sä esecute cu ajutoriu Dđeescü pedepsa menită Jidovilorü.

Sfârșitulü acțiunii ne dă împlinirea voinței eroulü, ajungerea scopulü, pentru care s'a luptatü. În casulü presentü sfârșitulü conține derimarea Ierusalimulü.

c) A treia calitate a acțiunei epice este grandörea (mărireä), adecä : subiectulü epopeei, atätü prin natura lui, câtü și prin podöbele, cu cară 'lă înfrumsetözä, trebuie sä fie grandiosü, va sä dicä : sä provöce în mintea nösträ admirațiune. Acțiunea trebuie conformü acesteï cerințe sä se înalțe încätva barem preste lucrurile, ce le vedemü în töte đilele.

Acesteï cerințe Baracü nici pe departe nu satisface, ba încă sântü locuri — în cară originalulü — istoria lui Flaviu, în prosä întrece pe poetulü nostru.

d) A patra calitate a acțiunei epice este, ca sä fiä interesantä. Întru câtü se póte numi interesantä acțiunea espusä de Baracü în acestü productü, amü amintitü mai susü.

Persönele epopeei seü eroii, cară jöcă rolü în epopeä, trebuie sä fiä astfelü, încätü despre fiä-care sä se pótä dicë : „toto vertice supra est“ față cu celelalte persöne, cară au o rolä mai puținü importanță în epopeä. Töte aceste calitäti poetulü are sä le facä evidente prin faptele sevırșite de eroi. Eroulü poemei presente, precum amü amintitü mai susü, este Titü Vespasianü. Poetulü nostru însë cu puținü atribuë eroulü din productulü seu mai multü, decâtü i ascrië istoriculü. Deosebirea între conducătoriulü și mai târđiu împëratulü romanü Titü ca beliduce, precumü ni-lü presintă Flaviu — și între Titü ca eroulü principalü alü epopeei lui Baracü, constä în aceea

că ultimul e exprimă în mai multe locuri ideea, că Titu e trimisă dela Ddeu spre pedepsirea poporului jidovescu, s. e. pag. 206 :

„Dându ceriulū lui Titu putere,
Evreilorū mórte cere“,

séu la pag. 197 :

„Venindū dréptă judecată
Dela ceriu acum sē-ī bată“

și în alte locuri.

Portarea lui Titu față de Evreii, cari cu tótă ocaziunea se rescolaū în contra Romanilorū și nu cruțaū nici unū mijlocū ertatū și neertatū pentru de a-ī nimici, este întru adevérū umană, ba de multeori préumană. Titu este dotatū cu o inimă creștină, care reulū 'lū rēsplătesce cu bine, — deși scimū că la Romani valoră multū principiulū : „parcere subiectis“.

Ca erou ni-lū presintă într'o formă atâtū istoriculū, câtū și poetulū, — dar ca omū trimisū dela Ddeu Titu este modelū de bunătate, de o bunăvoință fără părechie nu numai în evulū vechiu, dară chiar și în timpurile mai dincóce — față de insurgenți. Astfelū ni-lū presintă pe Titu Baracū. Și în această privință diferă puținū de istoricū, carele încă nu depinge pe Titu cu colorī nefavorabile în privința bunătății, dar preocupațiunea lui Flaviu în favorulū neamulū seu evreescu transpiră în câteva locuri. Nu trebuie însă se perdemū din vedere nici pozițiunea lui Flaviu, pe când scriia acestū opū — împregiurările lui, cari nu-i chiar permiteaū a scrie reu, nici în casulū, când ar fi fostū așa, despre domnitoriulū, carele l'a agratiatū și l'a împărtașitū în multe bunătăți.

III. În ceea-ce privesce planulū epopeei suntu de a se lua în considerare: începutulū séu propozițiunea epopeei, în care poetulū espune subiectulū — învocațiunea și narațiunea însași. Începutulū și învocațiunea ocurū și împreunate s. e. la Homer în ambe epopeile. Aflămū însă începutulū separatū și învocațiunea separată în epopea lui Vergiliu, unde începutulū 'lū forméză primele dóue resp. trei versuri, érá învocațiunea în versurile 8—11. Baracū sub titlulū : „Rugăciunea autorulū“ (pag. 1—4) are și propozițiunea și învocațiunea îm-

preună. Învocațiunea Musei la Baracü o aflămü și la espunerea singuraticelorü momente ale acțiunei, în decursulü narațiunei, pag. 27:

„Musă! acum zugrăvesce
Ce ucideri sêvêrșesce“ Flor.

Narațiunea este simplă. Baracü adecă espune dela începutü până la sfîrșitü evenimintele așa dupăcumü s'au întemplatü. Dară „elocința narațiunii, grandiositatea tablourilorü, interesulü intrigei, contrastulü caracterelorü, lupta pasiunilorü, adevêrulü și nobleța moravurilorü epice ¹⁾, cari constitue adeverata frumsetă a epopeei, lipsescü.

IV. Stilulü epopeei are sê fiă măestosü, demnü, grandios, nobilü. Acțiunea eroică, interesantă și memorabilă sê fiă espusă în unü limbagiu plinü de căldură entusiastică, se nu lipsescă elocuința patetică, cari două însușiri făceau pe cei vechi sê credă, că deulü inspiră pe poet. Stilulü din scrierea lui Baracü nu e maestosü, nici grandiosü, dar nici nobilü. Cu tôte acestea la prima cetire se pôte observa și recunosce, că stilulü lui Baracü nu este slabü, ba încă e chiar bunișorü, decât luămü în considerare starea limbei și literaturiei nôtres pe la anulü 1820, pe când se ivesce acestü productü. Baracü în generalü și în celelalte scrieri are o limbă poporală, ușoră, curgătorie. Ba adeseori cetimü la Baracü tropi și figuri ²⁾ Așa: Synecdoche pag. 24:

„Inima sê nu te lase
Numai pentru *cinci* ai șese
A perde nenumêrate
Suflete nevinovate“

Paralelism pag. 31:

„Priviți căți ochi cu plânsore
Și lacrimi jeluitorë“

Paronomasiă (Adnominatio) pag. 133:

„Și fugindu-ï ôstea cade
Periciunii ce se cade.“

¹⁾ G. I. Ionescu-Gion, Manualü de poetică pag. 146, care opü Pamü întrebuintatü în întregü decursulü analisării acestui productü.

²⁾ Tropii și figurele sântü dupa analogia celorü din limbile clasice, prin ce încă se confirmă influința originalului grecü.

Figura etimologica pag. 61. „*Suflându-și sufletul* vântul.

Metonymia pag. 47:

„Pân sórele și resare
De șapte orî luminare“ (= 7 zile).

Alliteratio ocură fórte des, așa pag. 57:

Câte capete sárite

pag. 91. Trásnea foculú făcéndü frică.

pag. 95. Stejarîi sê strejuescă

pag. 210. S'aú întinsü fómete fórte

La evrei spre multă mórte etc.

Epizeuxis pag. 121:

„Au împresuratü cu mórte
Pe Evrei fórte fórte.

Epiphora pag. 127:

„Pe noi legea *ne opresce*
Și tare *ne opresce*“

Gradațiune (Climax) pag. 190: Rumpe, bate și o stinge

Anaphora pag. 233.

Césulü ce mărturisesce

Césulü în care străinulü . . . . .

Ocurü și la elü câteva licenție poetice, așa pe pag. 76:

„Ca *prunci de câne* . . = căței; pag. 77. „Bêtrâni tineri,
feți și fete (feți = feciori).

Aflămü cuvinte cu formațiune grecă: „*patridă*“ = patrie;
Troadă (Troja). Apoi cuvinte străine, neusitate: stârvuri, sgé-
buri“, prilostitü etc.

De sine se înțelege că „erorile“ încă nu lipsescü: cacofonii
(dese) pag. 19. Ca când viforulü celü mare pag. 229. Că câtü
aú fostü de înalte“ etc.

Eróre contra demnității stilului este cea din v. 1 de susü
pag. 211 carele e repețirea versului 3 pag. 201.

Enararea unui și aceluiași faptü ocură și pe pag. 85 și
pe pag. 91.

Din tóte cele espuse până aici vedemü, că Baracü luândü
subiectulü poesiei sale dela Flaviu, s'a nisuitü a ni-lü pre-
senta tornatü în forma unui poemü epicü. Dar ținându-se

prea strinsă de originală, vrându a ne presenta faptele câtă mai fidelă, deși eră bună îmanuatoră ală limbei și nu slabă versificatoră — și deși cetise modelurile de acestă genă de produse, pe Homer și Vergiliu, — totuși are multe neajunsuri scrierea lui „Risipirea Ierusalimului“, cari o facă să rămână numai o încercare pe terenulă poesiei epice.

Dr. *Emiliană Popescu.*

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

În ședința publică dela 15 Ianuaru dlă V. *Urechidă* a comunicat istoriculă unui conflictă între corpulă didactică și reposatulă Ioană Maiorescu la 1838. Dlă *Gr. Tocilescu* a constatată mai multe erori chronologice din publicațiunile dlui Xenopolă și a adusă interesante informațiuni asupra unui principată ală Iașiloră, ce ară fi esistată înainte de Bogdană Dragoșă. Dlă *Demetriu Olănescu* a comunicată o serie de documente, cari constată nesuințele patriarchiei din Constantinopole, de a împedeca desvoltarea bisericeii și a școlăi macedo-române, și a cetită o frumoasă odă, ce avea să se dăcă, și s'a și dăisă în teatrulă națională la representația, care s'a dată la 24 Ianuaru în onórea tinerei părechă regale.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Cea mai distinsă elevă de limba română este fără îndoieală principesa Maria de Edinburg, tinera soție a clironomului română principelui Ferdinandă, carea îndată după fidanțarea sa cu principele își aduse dela Sinaia profesóră de limba română și se puse cu zelă pe studiu.

Iubileu. Dlă profesoră de limba și literatura română din Budapesta *Alexandru Romană*, membru ală Academiei române etc. a serbată la 30 Ianuaru (11 Februariu) a. c. jubileulă de 30 ani ai profesurii sale; junimea academică română a arangiată în onórea stimatului seu profesoră ună banchetă festivă.

Manuscrisă prețiosă. Guvernulă daneză posedă ună manuscrisă dela anulă 1470, scrisă pe pele de căne, carele între alte tradițiuni conține și descrierea descoperirii insuleloră Labradoră

de cătră Viking — Leif la anul 986, adică cu 506 ani înainte de descoperirea prin Columb. Acestă manuscrisă va fi espusă la espozițiunea universală din Chicago, unde cu cea mai mare grijă va fi dusă pe o corabiă de resboiu, aşedatū într'unū chioscū anume și păzită de o companie de soldați. Se dīce, că guvernulū americanū arū fi oferitū pentru acestū manuscrisū 12 milliōne franci, dar guvernulū danezū n'arū vrē se-lū vëndă.

Darū grandiosū. Milionarulū americanū, numitū „regele petroleului“, *John Rockefeller*, a întemeiatū universitatea din Chicago, și dăruirile lui pentru acestū inștitutū urcă la 16 miliōne franci.

Donū literarū. Dlū președinte alū Asociațiunei *G. Barițiu* din nou a donatū pe seama bibliotecēi aceleia unū însemnatū numărū de scrieri române, publicate de pe la 1820 până în prezentū, multe din ele prețioșe nu numai pentru valōrea literară, ci și pentru vechimea și raritatea lorū.

Necrologū. La 26 Ianuarie (7 Februarie) a. c. a reposatū în Cernăuți stimatulū nostru compatriotū, zelosulū și binemeritatulū redactorū alū „Gazetei Bucovinei“, Dlū *Pompiliu Pipoșu*, carele de cândū a pășitū în viața publică neconținutū a lucratū și luptatū pentru desceptarea și progresarea poporului nostru, și în specialū are parte la frumosulū avēntū, ce l'aū luatū pe tōte terenele frații nostri din Bucovina.

Îmmormēntarea s'a făcutū Joī 28 Ianuarie cu solemnitate fōrte frumosă, asistândū numeroși membrii ai familiilorū celorū mai de frunte din țeră. Petrunđetőrea cuvēntare funebrală o ținū preotulū dela biserica Sf. Paraschivei *Constantinū Morariu*; la mormēntū vorbi, adāncū emoționatū și aduncū emoționandū, Archimandritulū mitroforū *Mironū Calinescu*, apoi în numele societății „Concordia“ Esarchulū *Ioanū Procopovič* și în fine în numele societății academice „Junimea“ *Alecū Popoviciu*. Din Transilvania eraū de față protopresbiteri *Vasilie Pipoșu* și *Iuliu Roșescu*, cela părinte, cesta cumnatū alū decedatului. Spesele immormēntărei le pōrtă societatea „Concordia“, și venerațiune cuprinde pre totū Romānulū, când vede simpatia și iubirea frațilorū bucovineni pentru zelosulū bărbatū, care a lucratū cu atāta devotamentū pentru binele poporului seu. Onōre, onoratului, onōre onorațiilor!

Asociāndu-ne profundei dureri a familiei atātū de greu cercate, dīcemū bravului bărbatū eșitū dintre noi: Fiă-ți țerāna ușorā și memoria binecuvēntată!

BIBLIOGRAFIĂ.

„**Revista critică-literară**“ este titlul unei foi periodice, carea ese dela 1 Ianuariu a. c. odată în lună la Iași sub redacțiunea dlui *Aron Densușianu*. Abonamentele se fac la redacțiune, strada Carolu Nr. 42, pe anu cu 6 fl. Numele directorului și articuliș din Nr. 1 și 2 ne îndreptătescu a spera, că noulu organu de publicitate va aduce lucrări de valóre sciintifică și literară. Salutările și urările nóstre!

Boletin del Instituto Geografico Argentino, dirigido por su presidente Señor Alesandro Sorondo. Buenos Aires MDCCCICII. (Avisu pentru cei-ce se ocupă cu limba spaniolă).

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 43/1893.

Procesu verbalu

alú comitetulu Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporulu românú, luatú în ședința dela 3 Februarie n. 1893.

Președinte: Dr. Il. Puscariu vice-preș. Membrii prezenți: Ioanú Hannia, I. V. Russu, Nicanorú Frateșú, P. Cosma, Ios. St. Șuluțú, I. Papiu, Ioanú Popú de Galați, Z. Boiu secret. I., Dr. C. Diaconovich, Ioanú Crețu, Leontinu Simonescu cassarú. Actuaru substitutu: N. Toganú bibliotecarú.

Nr. 1. Comisiunea esmisă în ședința dela 20 Decembre 1892 sub punct. protoc. 181 raportéză, că în conformitate cu însărcinarea primită a luatú în sémă averea Asociațiunei dela fostulu cassarú dlú Gherasimú Candrea, a scontratú cassa cu acea ocașiune, și aflându-se tóte în regulă, pre lângă o consemnare a tuturorú valorilorú Asociațiunei alăturată sub /. cassa s'a predatú cu începutulu anulu curentú în administrațiunea noulu cassarú interimalú dlui Leontinu Simonescu.

— Spre sciință.

Nr. 2. Cassarulú Asociațiunei dlú L. Simonescu prin hârtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că fondulu generalú alú Asociațiunei posede 1 obligațiune de rentă ungară în valóre nominală de 100 fl., ér fundațiunea G. B. V. posede priorități de ale căi ferate ungare

de nord-ost în valoare nominală de 300 fl.; valorile acestea în urma ordinațiunei mai recente a ministrului reg. ung. de finanțe cadă sub convertire și până la 7 a lunii curente trebuiesc prezentate la locurile designate pentru a fi răscumpărate ori convertite în obligațiuni de stat cu 4% în valută de coronă; totu odată arată, că mai avantajos ar fi pentru Asociațiune, decât valorile din cestiune s'ar vinde fără amânare după cursul ce-lu au de prezentu, și cu prețulu acelora s'ar cumpăra scrisurii fonciare de 5% de ale institutulu de creditu și economii „Albina“.

Deci face propunere în acestu înțelesu. (Ex. Nr. 43/1893).

— Propunerea se primesce întocmai, și cassarul Asociațiunei dlă L. Simonescu primesce însărcinarea pentru efectuarea neamănată a acesteii operațiuni.

Nr. 3. Cassarul Asociațiunei dlă Leontinu Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că una din hărțile de valoare ale primeii societății de creditu fonciară română din Bucuresci, întrate la cassa Asociațiunei în urma lăsămētulu fericitulu Ioană Oltēnă, anume Nr. 20, s'a sortitu după informațiunile, ce dēnsulu le are, și astfelu aceea vine a se escompta cu valorea ei de 5000 lei și că dēnsulu a și trimisū hărtia respectivă la destinațiunea ei spre acelu sfērșitū. (Ex. Nr. 44/1893).

— Raportulu dlui cassarū servește spre sciință.

Nr. 4. Cassarul Asociațiunei dlă Leontinu Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că în cassa Asociațiunei se află mai multe acțiuni dela diverse institute de creditu și încă netranscrise pre numele Asociațiunei, și că dēnsa din acēsta impregiurare sē nu fie împedecată în drepturile, ce le are, în puterea acelorū acțiuni, ori sē nu sufere cu timpulū ceva daună, propune a se luă mēsuri pentru transcrierea respectivelorū acțiuni pe numele Asociațiunei. (Ex. Nr. 45/1893).

— Propunerea se primesce, avēndū cassarulū dlă Leontinu Simonescu sē facă dispozițiunile de lipsă pentru transscrierea respectivelorū acțiuni.

Nr. 5. Cassarulū Asociațiunei dlă Leontinu Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuarie a. c. cere se fie autorisatū, a întroduce unū nou și mai practicū sistemū de comptabilitate la cassa Asociațiunei în loculū actualulu sistemū complicatū și greoiū, și totū odată presintă unū formularū corespunđetorū, după care arū fi sē se pōrte în viitorū jurnalele speciale și jurnalulū generalū alū cassei, aretāndū

că prin noul sistem de contabilitate s'ar introduce o mai bună evidență și s'ar înlesni multă scontrarea casei, putându-se efectua scontrarea totu odată cu noul sistem pre base mai sigure. (Exh. Nr. 46/1893).

— Afându-se noul sistem de contabilitate mai practic, cererea dlui cassar, fiind în consonanță și cu concludul adunării generale din 1892 ședința a II-a Nr. prot. 13 și cu concludul comitetului din ședința dela 9 Novembre 1892 Nr. prot. 139, se încuviințează și formularul prezentat se aprobă, avându se fiă introdusul noul sistem deja pe anul curent.

Sibii, d. u. s.

Dr. Harionu Pușcariu m. p.
președinte.

Nicolau Toganu m. p.
actuaru substitutu.

Autenticarea acestui protocolu se concrete domnilor: P. Cosma, Nicanoru Frateșiu și Dr. C. Diaconovich.

S'a cetitu și autenticatu. Sibii, în 6 Februaru n. 1893.

Dr. C. Diaconovich m. p. P. Cosma m. p. Nicanoru Frateșiu m. p.

CONSEMAREA

sumelor colectate în favorul scolii civile de fete a „Asociațiunei transilvane“ prin dlă Partenie Cosma.

N. Hulea, econ. în Hașagă 2 fl.; Zach. Mensaru, econ. în Daia; N. Ticuța, econ. în Keteu; Stef. Bărbatu, econ. în Sighișora; Mih. Vodă, econ. în Toplicza; Ilie Cherecheș, Vas. Ciorgodi, economi în Ocna; N. N., econ. în Reghinu câte 1 fl.; C. Prie, parochu în Secădate 3 fl.; L. Albu, econ. în Ocna 50 cr.; G. Iacobu, econ. în Ocna; N. Oprișu, econ. în Șura-mare câte 1 fl.; Ioanu Lințu, agentu în Caransebeșu 11 fl. 50 cr.; Stef. Pop, par. în Mihaltu 4 fl.; P. P., econ. în Baia de Crișu; Maria Prie, economă în Secădate; I. Popoviciu, econ. în Bendorf; M. Ardelenu, econ. în Gurasada; I. Frățilă, econ. în Veseud; C. Marcu, econ. în Poiana; I. Sava, econ. în Reghinu câte 1 fl.; P. Barbă, adv. în Reghinu 3 fl.; Iuliu Musta, parochu în Glêmboca 7 fl. 50 cr.; Dr. A. Todea, avocatul în Reghinu 8 fl.; Maria Stoita, economă în Sibii 1 fl. 50 cr.; Moisiu Crucianu, economu în Lodormanu 1 fl.; Alexiu Berinde, presid. soc. „Persei“ în Seini 12 fl. 50 fl.; I. S., econ. în Cornețelă 1 fl.; Ioanu Ilie Bucșa, econ. în Mohu 50 fl.; Nicolae Savu, econ. în Sibii; Achim Muntenu, Ioanu Ordenu, economi în Kontza câte 1 fl.; G. Morariu, economu în Sibii 3 fl. 50 cr.; I. C., econ. în Sibii 1 fl.; Isaiia Popa, parochu în Ocna 8 fl. 50 cr.